

Josep Pella i Forgas

Nat a Bagur en 1852 (11 de febrer), morí a Barcelona el dia 9 d'octubre de 1918.

La personalitat d'En Pella fou interessant en múltiples aspectes: particularment com advocat (amb nombrosa clientela), com polític, com historiador de la seva comarca nadiua i de les institucions antigues de Catalunya i com tractadista de Dret Civil català.

En la Universitat de Barcelona va cursar els estudis de Jurisprudència, i ja llavors començà les seves investigacions històriques a l'Arxiu de la Corona d'Aragó i altres, al mateix temps que, durant les èpoques de vacances, realitzava diverses excursions d'estudi per la regió empordanesa, preparant la seva notable obra *Historia del Ampurdán. Estudio de la civilización en las comarcas del Noreste de Cataluña*, la qual va publicar en 1883. És aquesta la més important d'En Pella; obra «escrita con tanto ingenio como erudición», segons digué Menéndez Pelayo, de la qual l'amplitud i amenitat de l'estil, així com la sèrie de notes gràfiques que la il·lustren (algunes d'elles dibuixos de l'autor), varen contribuir a fer-ne un llibre interessant no sols per als erudits, sinó també per al gran públic. Aquesta tendència d'En Pella a donar un to d'amenitat als seus llibres històrics s'havia manifestat ja en la obra que en col·laboració amb En Coroleu havia publicat en 1878, sota el títol —inadequat per cert— de *Los Fueros de Cataluña. Descripción comentada de la constitución histórica del Principado de Cataluña*, de la qual, forces anys més tard, en forma de conferències als «Estudis Universitaris Catalans», en donà una nova versió que publicà en un volum intitulat *Llibertats y antich Govern de Catalunya* (1905); en tots dos llibres, escrits en estil declamatori i de panegíric, i amb intercalacions de passatges anecdòtics, hi predomina el propòsit de divulgació i propaganda.

Més interessant que aquestes obres, des d'un punt d'obrir científic, havia estat una altra redactada també conjuntament per En Coroleu i En Pella, *Las Cortes catalanas* (1876), en la qual és estudiada críticament i comparativament l'aparició, el desenrotllament i l'organització de les nostres antigues assemblees legislatives; treball sòlid i ben documentat que acredità la vasta cultura històrico-jurídica dels seus autor.

Encara en col·laboració amb En Coroleu havia publicat altres dos estudis històrics de menors proporcions, escrits tots dos en la nostra llengua: *Lo Sometent. Noticias históricas y jurídicas de sa organització* (Barcelona, 1877) i *Catalunya francesa. Quadros històrics del sicle XVII*, treball premiat en els Jocs Florals de Barcelona de 1876. L'any anterior havia presentat, En Pella sol, al Certamen de l'Associació Literària de Girona una memòria biogràfica de D. Josep de Margarit i de Biure, virrei governador general de Catalunya pel rei francès Lluís XIII, personalitat il·lustre i representativa de la resistència del nostre país contra Felip IV.

En Pella va col·laborar en diverses revistes d'erudició i literatura, publicant nombrosos articles sobre política regionalista, art, història, sociologia i dret (i entre mig algunes poesies) a *La Renaixensa* (setmanari i diari), *La Revista Històrica Latina* (que ell fundà amb N'Elias de Molins), *El Federalismo*, *La España regional* (de la qual va compartir-ne la direcció amb En Romaní Puigdemolas), la *Revista de Gerona*, la *Revista Jurídica de Catalunya* i el Butlletí de l'Acadèmia de Bones Lletres. La varietat dels temes i la manera de tractar-los denoten l'amplitud i profusió de lectures d'En Pella. Però les dues notes predominants en la seva abundosa producció són l'especialitat històrica i la jurídica, per bé que una i altra (com ha observat En Girona Llagostera) no estigueren completament deslligades, sinó que varen tenir un nexa comú: entre els seus treballs històrics prenen singular relleu els estudis relacionats amb el Dret i les institucions de Catalunya, i en els de temes jurídics no és negligit gairebé mai l'examen de l'aspecte històric, que sovint hi és exposat detingudament. Així, per exemple, el seu *Tratado de las relaciones y servidumbres entre las fincas* (1901), encapçalat amb l'epígraf de *Estudios prácticos de Derecho catalán*, conté una important notícia històrica de les «Consuetuds de Barcelona» dites d'En Sanctacília. El mateix Pella confessa en el pròleg d'aquest llibre el seu ideal d'una més ampla noció de la jurisprudència que la que predominava en l'època immediatament anterior a la seva, quan la pràctica del Dret era entesa d'una

Josep Pella i Forgas

manera indocta com l'art de patrocinar pletss ense altre bagatge literari que un manual jurídic o el còdic civil. La seva aspiració — com deia — era l'ideal de la jurisprudència antiga, que implicava «amplis i variats coneixements en tots els ordres de les ciències i de les lletres»; i es mostrava complagut d'haver posat a contribució en la pràctica jurídica, la història, la filologia, la sociologia i la filosofia del Dret, així com les opinions dels antics glossadors i comentaristes.

Aquest pensament el va guiar també en escriure la seva darrera obra *Código civil de Cataluña. Exposición del Derecho catalán comparado con el Código civil español* (4 volums, 1916-1919; l'últim volum, publicat després de la mort de l'autor). Amb ella pretenia fer no sols un tractat de dret civil català vigent, per servir a l'aplicació pràctica en les qüestions jurídiques del dia, sinó també una explicació dels elements constitutius interns i externs del nostre dret civil, estudiant els seus orígens històrics i filosòfics, amb tendència a posar de relleu la importància de l'element indígena i de les costums jurídiques que tanta vida tenen en el nostre poble. Prescindim aquí del seu mètode i de la seva estructura, no esbrinem ara la utilitat pràctica que pugui oferir aquesta vasta obra, que sempre tindrà el mèrit de representar un gran esforç, essent la concreció de les opinions jurídiques d'En Pella, resultat de l'estudi i de l'observació durant tota la seva vida; fixant-nos sols en la part històrica, aquesta ens apareix com una construcció de gran volada, però que no té una base objectiva prou sòlida, sinó que està bastida sobre uns fonaments que són més aviat producte de la potència imaginativa de l'autor, combinant a la seva faisó els coneixements variats i copiosos que tant per les seves pròpies recerques com per la familiarització amb la bibliografia històrica i jurídica, posseïa.

Una cosa és de remarcar, observant el conjunt de la producció d'aquest escriptor, i és el major valor de les obres de la seva joventut en comparació amb les de l'època de la seva maduresa; les primeres foren una veritable revelació, representaren la introducció de nous punts de vista ardis i enginyosos en la història primitiva del nostre país, i el descobriment de nous continents a explorar en la història del dret públic antic de Catalunya, però els treballs ulteriors d'En Pella es ressentiren generalment de la repetició massa fidel de les seves teories, sense que el seu criteri evolucionés suficientment adaptant-se als resultats del progrés dels mètodes i de les opinions predominants a Europa. Així el veiem en la seva darrera obra conservar encara amb tot fervor aquella mena de romanticisme cèltic que tant d'atractiu havia donat en el seu temps a la part antiga de la *Historia del Ampurdán*; així trobem també que en el discurs sobre *Jaume I i el Consell de Cent* (que llegí en la sessió commemorativa de l'establiment d'aquest Consell, celebrada a Barcelona en la clausura del primer Congrés d'Història de la Corona d'Aragó, l'any 1908), discurs per cert ben interessant, persisteix en sostenir la idea, ja llavors envellida, de la supervivència de la cúria municipal romana en l'edat mitja.

Les brillants qualitats intel·lectuals d'En Pella, la seva extensa cultura i el mèrit innegable de la seva producció li reportaren una notòria representació social i una forta reputació entre els estudiosos. Per això el veiem enlairat successivament a la Presidència de l'Ateneu Barcelonès (1893), de la Societat Econòmica d'Amics del País (dues vegades: en 1900 i en 1904), de la Junta de Museus de la Ciutat, de l'Acadèmia de Jurisprudència (1905) i de l'Acadèmia de Bones Lletres. Fou també president de la Comissió Provincial de Monuments, de l'Estat. Des de la Presidència de l'Ateneu llegí el discurs inaugural intítulat *La crisis social. Filosofía de la historia contemporánea*, i en l'Acadèmia de Jurisprudència, a més del discurs presidencial, que versà sobre *El ejercicio de la jurisprudencia, especialmente en Cataluña* (el qual conté notícies històriques sobre l'antic col·legi d'advocats de Barcelona), explanà en aquell mateix curs una conferència sobre *Codificación moderna y codificación catalana*, defensant el sistema de la nostra legislació antiga. A l'Acadèmia de Bones Lletres havia llegit discursos de contestació als d'En Frederic Rahola i En Joaquim Botet i Sisó, en les sessions de recepció d'aquests dos il·lustres acadèmics; i des de la Presidència d'aquesta Corporació, a la qual pertanyia de molts anys, donà mostres de gran zel en favor d'ella.

Per encàrrec de la «Academia de Legislación y Jurisprudencia» de Madrid escrigué la biografia d'En Fontanella (inserta en el llibre *Biografía de los ex presidentes de la Academia y de los jurisconsultos anteriores al siglo XIX inscritos en sus lápidas*. Madrid, 1911).

Altres treballs jurídics d'En Pella, que obtingueren molta difusió, foren els dos llibres *Las patentes de invención y los derechos del inventor* (1892) i *Nuevo tratado de patentes de invención con arreglo a la nueva ley* (1904). Sobre antiga bibliografia jurídica catalana publicà un article a la «Revista Jurídica de Catalunya» (1909), com addició al treball bibliogràfic del Sr. Brocà.

De caràcter històric, cal esmentar encara un estudi sobre el *Periodisme a Catalunya*.

Al costat de l'activitat científica i professional, En Pella va desenrotllar una llarga actuació política. Havia estat en 1870 un dels fundadors de l'entitat *La Jove Catalunya*, que va tenir la seva influència en el moviment catalanista; i fou un dels que redactaren i presentaren al rei Alfons XII en 1885 l'anomenat Memorial d'agravis en el què s'exposaven les queixes en contra de la política centralista del govern de Madrid i s'hi concretaven les aspiracions de Catalunya en aquell moment. Va ser diputat a Corts electe per Girona i, anys més tard, fou regidor de l'Ajuntament de Barcelona. Des del punt de vista polític hem d'esmentar l'opuscle que publicà sota el títol *La Crisis del Catalanisme* (1905).

Molt devot de les Belles Arts, En Pella havia visitat els principals Museus d'Europa i reüní una col·lecció d'obres pictòriques. Des de la Presidència de la Junta de Museus organitzà l'Exposició d'Art antic. Ell mateix conreà, per esplai, la Pintura. També mostrà, però discretament, gust de bibliòfil; i arribà a tenir una bona biblioteca jurídica.

D'intel·ligència àgil i d'imaginació viva, En Pella era, a més a més, de tracte i d'aspecte senyor, i tenia un temperament actiu, estimulat encara per un noble anhel de glòria. — F. V. T.

Narcís Verdaguer i Callís

Era tot ardor en defensa del dret català i de la reivindicació de la personalitat política de Catalunya. La seva veu càlida i vibrant es féu sentir reiteradament l'any 1889 en la gran campanya que promogué per la reforma de l'article 15 del Codi civil espanyol, el qual venia a destruir la nacionalitat civil dels catalans. A l'ensem que predicava, ple de passió, per diversos indrets de la nostra terra, anava publicant amb la mateixa finalitat en el setmanari vigatà *La Veu del Montserrat* articles no menys entusiastes que els seus parlaments. La sèrie d'aquests articles ha estat reeditada darrerament en un volum sota el títol *La primera victòria del catalanisme* (Publicacions de *La Revista*, 1919). En la primera Assemblea de la «Unió Catalanista», a Manresa, pronuncià un discurs en defensa de la base inspirada en una antiga llei de la terra de què han d'ésser catalans tots els qui a Catalunya exerceixen càrrecs públics. En 1891 havia fundat, amb alguns amics seus, el setmanari *La Veu de Catalunya*, essent-ne ell el director i principal redactor. Durant vuit anys omplí les planes d'aquella publicació amb articles patriòtics, polítics, socials, literaris i crítics, «essent especialment notable — com remarca En Rubadalo — la crònica atentíssima dels moviments nacionalistes de tot el món, recull que anà continuant després ell sol tota la vida, per a la seva particular documentació. Ultra aquelles seccions avalorava *La Veu* setmanari una de traduccions de contes populars estrangers, especialment de la Provença, primer d'En Verdaguer tot sol, i al poc temps amb la firma «Franar», pseudònim format per les primeres síl·labes dels noms Narcís i Francisca, expressiu de la col·laboració literària de la seva esposa.

«El conreu literari que tota la vida servà al costat de la tasca política i professional, i que en la juvenesa li havia fet guanyar premis en certàmens, per treballs en prosa i en vers, tingué en les seves últimes anyades digne esmerç en la traducció de la *Divina Comèdia* en tercets de vers lliure, la qual obra malauradament no deixà acabada, faltant-li el Paradís.»

En Verdaguer Callís era natural de Vich, fill d'una família humil (cosí-germà de mossèn Jacint Verdaguer), però pel seu esforç i el seu mèrit ascendí fins a enlairats càrrecs representatius. Havent estudiat la carrera de Lleis, exercí noblement la professió d'advocat, en la qual es distingí per son esperit conciliador. Intervingué, mentre la seva salut li permeté, en els principals moviments polítics catalanistes, prenent part en mitings i festes patriòtiques. Fundador del «Centre Nacional Català» en 1899, el fusionà poc després amb la «Unió Regionalista», constituint amb En Prat de la Riba i altres elements valuosos la «Lliga Regionalista». En la seva joventut havia estat ja President del «Centre Escolar Catalanista» (en 1887) i va figurar també en la «Lliga de Catalunya».

Fou elegit regidor de Barcelona en 1909; representà després els districtes de Vich-Granollers

Narcís Verdaguer i Callís